Só werk volmag, kuratorskappe en trusts

Om die sake te behartig van iemand wat onbevoeg of te swak geraak het om self sy of haar geldsake te bestuur, kan moeilik wees. Hier is raad om die slaggate te vermy.

Navrae word gereeld van kliënte ontvang wat onseker is oor hoe 'n volmag of prokurasie werk. In sulke gevalle het 'n ma byvoorbeeld haar dogter skriftelik volmag gegee om haar sake namens haar te behartig omdat sy byvoorbeeld nie meer so beweeglik is nie, swaksiende geword het of bedlêend is.

Die ma was by haar volle positiewe ten tye van die ondertekening van die volmag. Die dogter behartig die ma se banksake, trek die pensioen sodat die ma kontant kan kry en betaal haar benodigdhede en uitgawes.

Wanneer die ma demensie of alzheimersiekte sou ontwikkel of 'n beroerte kry en later nie meer haar volle breinfunksie het nie, soos bepaal deur 'n mediese dokter, verval daardie volmag. Indien die dogter aanhou om die ma se sake te behartig, is dit 'n oortreding.

Kuratorskappe

Die enigste oplossing vir só 'n situasie is dat die dogter aangestel word as kurator om dan steeds haar ma se sake te kan behartig. 'n Kurator word deur die hooggeregshof aangestel ingevolge reël 57 van die Eenvormige Hofreëls van die Hooggeregshof van Suid Afrika.

Eers moet die persoon, in hierdie geval die ma, onbevoeg verklaar word om haar eie sake te behartig. Die dogter, in dié geval, nader die hof, wat eers 'n kurator ad litem benoem en aanstel om die omstandighede te ondersoek en om mediese verslae te kry oor die ma se toestand.

As die persoon deur die hooggeregshof onbevoeg verklaar word, kan die dogter deur die hof aangestel word as die kurator bonis. Dit is die persoon wat met die onbevoegde mens (die ma) se finansies sal werk. Die kurator bonis doen gereeld aan die meester van die hooggeregshof verslag oor die finansiële sake en hou as't ware die onbevoegde se bates in trust.

Die dogter kan ook deur die hof aangestel word as die kurator personae. Dit is die persoon wat deur die hof aangestel word om besluite te neem oor die onbevoegde persoon se maatskaplike situasie en gesondheidstoestand.

Testament

Wat lastig is, is dat die ma nie bevoeg is om 'n testament op te stel nie. Die ma se laaste testament is geldig en word gebruik as haar laaste wil en testament. Dit beteken dat sy dalk 20 jaar gelede laas 'n testament gemaak het, wat nou gebruik gaan word. Van die kinders was dalk nog nie eers gebore nie en hulle erf dus niks.

Indien die ma nie 'n testament het nie of indien haar enigste testament soek is, tree die intestate erfreg in, wat bepaal dat haar bates sal vererf aan haar gade (as die gade nog leef) en haar natuurlike en aangenome kinders, in kindsdele. Met ander woorde, die gade en die kinders erf elk gelykop, maar die gade moet minstens R250 000 erf. Indien daar van die kinders is wat minderjarig is, word hul erfenis aan die meester se voogdyfonds gegee vir administrasie totdat die kind mondig is.

Dit is dus belangrik dat 'n mens se testament minstens elke twee jaar bygewerk word of wanneer daar 'n groot verandering in jou omstandighede is, soos 'n nuwe baba, 'n nuwe woning of waar die ma, soos in ons geval, nie meer gemaklik kan beweeg nie of na 'n aftreeoord verhuis.

Dit is ook moontlik dat 'n onbevoegde persoon wel van tyd tot tyd 'n helder oomblik (lucidum intervalum) kan beleef en dan 'n geldige testament kan maak. Só 'n testament word opgestel in die teenwoordigheid van 'n mediese praktisyn, 'n kommissaris van ede, twee getuies en die testamentopsteller.

Al die formele vereistes vir 'n testament moet nagekom word. Die persoon hoef nie noodwendig die testament te onderteken soos gewoonlik nie – 'n vingerafdruk of 'n merk, soos 'n kruis, word aanvaar.

Trusts

Indien 'n mens, soos die ma hierbo wat onbevoeg raak, se bates reeds vooraf in trust geplaas is, is dit baie maklik vir die trustees om haar te versorg uit die fondse van die trust, na gelang van hoe die sake van die trust lyk.

Baie keer wonder 'n mens wie na die ma se sake gaan omsien as die dogter nie meer kan nie. As daar nie 'n ander trustee is nie, kan die familie 'n spesiale trust vir gestremdes oprig en sorg dat daar voldoende geld in is en dat die trustees simpatiek teenoor die ma en bekend met haar toestand en agtergrond is.

'n Spesiale trust is 'n belastingvriendelike trust vir begunstigdes wat fisies en/of geestelik gestrem is, soos gedefinieer in artikel 1 van die Wet op Geestesgesondheid (Wet 18 van 1973).

Waar 'n familietrust (diskresionêre trust of eiendomstrust) teen 'n vaste koers van 45% inkomstebelasting betaal, betaal 'n spesiale trust die koers van individue. Só 'n trust kan immers geld hou wat tot voordeel van die onbevoegde persoon aangewend word as die naby familie nie meer daar is nie.

Dit is nie meer moontlik om onbevoegde individue in staatsinrigtings te laat opneem nie. Daarom moet die familie sorg dat die spesiale trust genoeg geld het vir die versorging van die onbevoegde persoon.

Kinders en familielede kan deur lewensdekking voorsiening maak vir hul gestremde ma en ouma en om dan die spesiale trust of 'n ander trust waaruit die onbevoegde persoon 'n voordeel kan kry, te begunstig. **LBW**

André Eloff (lid van Fisa) is 'n boedelbeplanner by Business & Legal Consultants.